Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Ústav primární, preprimární a speciální pedagogiky

Logopedické materiály využívané v terapii dyslalie u dětí předškolního věku

bakalářská práce

Autor: Lucie Kárníková
Studijní program: Speciální pedagogika
Vedoucí práce: PhDr. Petra Bendová, Ph.D.
Oponent práce: PhDr. Kamila Růžičková, Ph.D.

Hradec Králové 2024

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Zadání bakalářské práce

Autor:	**Lucie Kárníková**
Studium:	P21P0733
Studijní program:	B0111A190019 Speciální pedagogika
Studijní obor:	Speciální pedagogika
Název bakalářské práce:	**Logopedické materiály využívané v terapii dyslalie u dětí předškolního věku**
Název bakalářské práce AJ:	Therapeutic materials in speech therapy intervention of dyslalia with children in preschool age

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se věnuje problematice využití pomůcek při terapii dyslalie u dětí v předškolním věku.

V úvodních kapitolách bakalářské práce bude popsán vývoj řeči a jazyka u dětí předškolního věku, přičemž hlavní důraz bude kladen na specifikaci vývoje řeči na úrovni foneticko-fonologické jazykové roviny. Dále pak bude charakterizován systém hlásek českého jazyka a následně pak definičně vymezena dyslalie, popsána její epidemiologie, symptomatologie a terapie.

Cílem prakticky orientované části bakalářské práce je zjistit, jaké terapeutické materiály jsou k terapii dyslalie u dětí předškolního věku komerčně k dispozici. Dále pak zmapovat spektrum pomůcek využívaných v logopedické praxi při terapii u dětí v předškolním věku s diagnózou dyslalie a následně vytvořit pomůcku využitelnou v terapii dyslálie vybrané skupiny hlásek. Z metodologického hlediska bude využito smíšeného výzkumného designu.

KLENKOVÁ, Jiřina, Barbora BOČKOVÁ a Ilona BYTEŠNÍKOVÁ. *Kapitoly pro studenty logopedie: Text k distančnímu vzdělávání.* Brno: Paido, 2012. ISBN 978-80-7315-229-1.

KRAHULCOVÁ, Beáta. *Dyslalie – patlavost: vady a poruchy výslovnosti.* 2. vyd. Praha: Beakra, 2013. ISBN 978-80-903863-1-0.

LECHTA, Viktor, a kol. *Terapie narušené komunikační schopnosti.* Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-901-9.

Zadávající pracoviště:	Ústav primární, preprimární a speciální pedagogiky, Pedagogická fakulta
Vedoucí práce:	PhDr. Petra Bendová, Ph.D.
Oponent:	PhDr. Kamila Růžičková, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 20.12.2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci „Logopedické materiály využívané v terapii dyslalie u dětí předškolního věku“ vypracovala pod vedením vedoucí závěrečné práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 15. 5. 2024

Poděkování

Děkuji PhDr. Petře Bendové, Ph.D. za odborné vedení bakalářské práce, ochotu, čas a cenné rady. Dále děkuji svým blízkým za neustálou podporu a svému bývalému třídnímu učiteli ze střední školy za pomoc při realizaci vlastní pomůcky.

Anotace

KÁRNÍKOVÁ, Lucie. *Logopedické materiály využívané v terapii dyslalie u dětí předškolního věku*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2024. 106 s. Bakalářská závěrečná práce.

Bakalářská práce se věnuje problematice využití pomůcek při terapii dyslalie u dětí v předškolním věku.

V úvodních kapitolách bakalářské práce je popsán vývoj řeči a jazyka u dětí předškolního věku, přičemž hlavní důraz je kladen na specifikaci vývoje řeči na úrovni foneticko-fonologické jazykové roviny. Dále je pak charakterizován systém hlásek českého jazyka a následně definičně vymezena dyslalie, popsána její etiologie, symptomatologie a terapie. Na závěr teoretické části jsou blíže popsány podpůrné materiály v logopedické praxi.

Prakticky orientovaná část bakalářské práce popisuje její metodologii, vymezuje hlavní cíl a cíle dílčí. Dále se věnuje popisu průběhu realizace a prezentuje jednotlivé výsledky a závěry výzkumných šetření. Závěrem praktické části bakalářské práce je zhodnocení naplnění cílů.

Klíčová slova: dyslalie, logopedické materiály, pomůcky, děti předškolního věku

Annotation

KÁRNÍKOVÁ, Lucie. *Therapeutic materials in speech therapy intervention of dyslalia with children in preschool age.* Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2024. 106 pp. Diploma Degree Thesis.

The bachelor's thesis is devoted to the issue of the use of gadgets in the therapy of dyslalia in children of preschool age.

The introductory chapters of the bachelor thesis describe the development of speech and language in preschool children, with the main emphasis on the specification of speech development at the phonetic-phonological language level. Furthermore, the system of sounds of the Czech language is characterized and then dyslalia, its etiology, symptomatology and therapy are described. At the end of the theoretical part, the supporting materials in speech therapy practice are described in more detail.

The practically oriented part of the bachelor thesis describes its methodology, defines the main goal and partial goals. It also describes the course of implementation and presents individual results and conclusions of research surveys. The conclusion of the practical part of the bachelor thesis is the evaluation of the fulfillment of the goals.

Keywords: dyslalia, speech therapy materials, speech therapy gadgets, children in preschool age

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská/diplomová práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, dizertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Datum: …… Podpis studenta: ……..

Obsah

Úvod 10
1 Vývoj řeči a jazyka u dětí v předškolním věku 12
1.1 Specifikace vývoje řeči na úrovni foneticko-fonologické jazykové roviny 13
2 Dyslalie 17
2.1 Etiologie dyslálie 17
2.2 Symptomatologie dyslálie 18
2.3 Terapie dyslálie 21
3 Podpůrné materiály v logopedické praxi 25
3.1 Podpůrné materiály jako součást edukace 25
3.2 Podpůrné materiály využívané v logopedické praxi 26
4 Uvedení do praktické části 29
4.1 Cíle a metodologie praktické části bakalářské práce 29
4.2 Popis průběhu realizace praktické části bakalářské práce 30
5 Prezentace výsledků výzkumného šetření 32
5.1 Výsledky zjištěné realizací dotazníkového šetření (DC1) 32
5.1.1 Závěr výzkumu 51
5.2 Seznam komerčně dostupných pomůcek využívaných k terapii dyslalie u dětí předškolního věku (DC2) 53
5.2.1 Závěr výzkumu 60
5.3 Prezentace vytvořené logopedické pomůcky (DC3) 62
5.3.1 Popis vlastní pomůcky „SPOJ TO!“ 62
5.3.2 Popis užití logopedické hry - „SPOJ TO!“ 64
5.3.2.1 Popis artikulačního postavení mluvidel 65
5.3.3 Závěr vlastní tvorby logopedické hry „SPOJ TO!“ 66
6 Zhodnocení naplnění cílů praktické části bakalářské práce 68
6.1 Diskuse 69
Závěr 72
Seznam použité literatury
Internetové zdroje
Bakalářské a diplomové práce na podobné téma
Seznam tabulek

Seznam grafů

Příloha A

Příloha B

Příloha C

Příloha D

Seznam použité literatury

BENDOVÁ, P. (2011). *Dítě s narušenou komunikační schopností ve škole.* 1. vyd. Praha: Grada.

BYTEŠNÍKOVÁ, I. (2007). *Rozvoj komunikačních kompetencí u dětí předškolního věku.* Brno: Masarykova univerzita.

BYTEŠNÍKOVÁ, I. (2012). *Komunikace dětí předškolního věku.* 1. vyd. Praha: Grada.

DLOUHÁ, O. a kol. (2017). *Poruchy vývoje řeči.* Praha: Galén.

DVOŘÁK, J. (2001). *Logopedický slovník: Terminologický a výkladový.* 2. vyd. Žďár nad Sázavou: Logopedické centrum.

KALHOUS, Z., OBST, O. a kol. (2009). *Školní didaktika.* 2. vyd. Praha: Portál

KEJKLÍČKOVÁ, I. (2016). *Vady řeči u dětí: návody pro praxi.* 1. vyd. Praha: Grada Publishing.

KLENKOVÁ, J. (2006). *Logopedie: narušení komunikační schopnosti, logopedická prevence, logopedická intervence v ČR, příklady z praxe.* Vyd. 1. Praha: Grada.

KLENKOVÁ, J., BOČKOVÁ, B. a BYTEŠNÍKOVÁ, I. (2012). *Kapitoly pro studenty logopedie: Text k distančnímu vzdělávání.* Brno: Paido.

KRAHULCOVÁ, B. (2013). *Dyslalie – patlavost: vady a poruchy výslovnosti.* 2. vyd. Praha: Beakra.

KUTÁLKOVÁ, D. (2011). *Budu správně mluvit: Chodíme na logopedii.* 1. vyd. Praha: Grada.

KUTÁLKOVÁ, D. a kol. (2010). *Dyslalie: metodika reedukace.* Praha: Septima.

KYCLTOVÁ BEZDĚKOVÁ, J. (2014). *Učíme naše dítě mluvit.* 2. vyd. Praha: Arista.

LECHTA, V. (1990). *Logopedické repetitórium.* Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo.

LECHTA, V. a kol. (2003). *Diagnostika narušené komunikační schopnosti.* 1. vyd. Praha: Portál.

LECHTA, V. a kol. (2011). *Terapie narušené komunikační schopnosti.* 2. vyd. Praha: Portál.

MAŇÁK, J. (2003). *Nárys didaktiky*. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita.

MERTIN, V. a GILLERNOVÁ, I. (2015). *Psychologie pro učitelky mateřské školy.* 3. vyd. Praha: Portál.

NEUBAUER, K. (2011). *Artikulace a fonologické rozlišování hlásek*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Tobiáš.

PERUTKOVÁ, J. a SVOBODOVÁ, O. (1995). *Logopedie v praxi: obrázkový pracovní sešit.* 1. vyd. Praha: Septima.

SKALKOVÁ, J. (2007). *Obecná didaktika.* 2. vyd. Praha: Grada

SOVÁK, M. (1984). *Logopedie předškolního věku*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.

ŠTĚPÁN, J. (2014). *Logopedie: Listy pro nácvik výslovnosti*. Olomouc: Agentura Rubico, s. r. o.

VITÁSKOVÁ, K. a PEUTELSCHMIEDOVÁ, A. (2005). *Logopedie*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého V Olomouci.

Internetové zdroje

10. REVIZE MEZINÁRODNÍ KLASIFIKACE NEMOCÍ. *F80-F89 – Poruchy psychického vývoje*. [online]. 2023. Dostupné z: https://mkn10.uzis.cz/prohlizec/F80-F89. [cit. 2024-05-04].

ASOCIACE KLINICKÝCH LOGOPEDŮ ČESKÉ REPUBLIKY. *Patlavost (dyslalie)*. [online]. 2024. Dostupné z: https://www.klinickalogopedie.cz/index.php?pg=verejnost--co-je-to--patlavost. [cit. 2024-03-03].

ASOCIACE KLINICKÝCH LOGOPEDŮ ČESKÉ REPUBLIKY. *Výrobci a prodejci pomůcek*. [online]. Dostupné z: https://www.klinickalogopedie.cz/index.php?pg=odbornici--pomucky-vyrobci-prodejci. [cit. 2024-03-03].

ASOCIATIA HELP AUTISM. *Speech disorders therapy*. [online]. 2016. Dostupné z: https://helpautism.ro/en/types-of-therapy/speech-disorders-therapy/speech-disorders-therapy. [cit. 2024-03-04].

GELLER, A. *Exploring Fun Articulation Activities for Speech Theraphy*. [online]. Connected Speech Pathology. 2024. Dostupné z: https://connectedspeechpathology.com/blog/exploring-fun-articulation-activities-for-speech-therapy. [cit. 2024-05-04].

JUŘENÍKOVÁ, P. *Metodika ke zpracování závěrečné práce pro vybrané nelékařské zdravotnické obory: Kvantitativní výzkum*. [online]. Is.muni.cz. 2019. Dostupné z: https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/lf/js19/metodika_zp/web/pages/07-kvantitativni.html. [cit. 2024-04-20].

LOGOPEDONLINE.CZ. *Samohlásky*. [online]. 2018. Dostupné z: https://www.logopedonline.cz/wp-content/uploads/2018/03/merged-1314792325.pdf [cit. 2024-01-02].

METODICKÝ PORTÁL RVP.CZ. *Dyslálie*. [online]. 2017. Dostupné z: https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=12992. [cit. 2024-03-03].

VOŇKOVÁ, H. *Metodologie pedagogického výzkumu II: Doplňující materiál.* [online]. Dostupné z: http://www.zla-ryba.cz/hanicka/metodologie2/smiseny_vyzkum.pdf. [cit. 2024-04-20].

Bakalářské a diplomové práce na podobné téma

ETTLEROVÁ, K. *Terapie dyslalie u dětí předškolního věku* (online). Brno, 2016. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/rofv4/BAKALARSKA_PRACE_odevzdani.pdf Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce PhDr. Mgr. Petr Kopečný, Ph.D.

FORMANOVÁ, K. *Pomůcky pro děti s narušenou komunikační schopností* (online). Praha, 2012. Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/42546/BPTX_2010_2__0_285721_0_106362.pdf?sequence=1&isAllowed=y Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce PaedDr. Blanka Housarová Ph.D.

KOBEROVÁ, J. *Pomůcky při logopedické intervenci u dyslalie*. (online). Praha. 2018. Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/98442/120294037.pdf?sequence=1&isAllowed=y Diplomová práce. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce PhDr. Mgr. Petr Kopečný, Ph.D.

KOTOULKOVÁ, A. *Rozvoj komunikačních kompetencí u dětí předškolního věku v logopedické třídě a analýza použitých pomůcek* (online). Brno, 2013. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/zyt03/Bakalarska_prace_2013_Andrea_Kotoulkova.pdf Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce PhDr. Ilona Bytešníková, Ph.D.

LALÁKOVÁ, V. *Pomůcky pro logopedickou prevenci v předškolním vzdělávání (online)*. České Budějovice, 2019. Dostupné z: https://theses.cz/id/iyo5qs/Bakalsk_prce_Lalkov.pdf Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Olga Malinovská.

ZAKOUŘILOVÁ, K. *Pomůcky pro rozvoj řeči dětí předškolního věku* (online). Brno, 2012. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/i9i28/BP_Zakourilova.pdf Bakalářská práce. Masarykova univerzita, pedagogická fakulta. Vedoucí práce PhDr. Veronika Girglová.

Seznam tabulek

Tab. 1 Přehled fyziologického vývoje artikulace 13
Tab. 2 Fonetická klasifikace souhlásek českého jazyka 16
Tab. 3 Nejčastěji využívané skupiny pomůcek při terapii dyslalie dětí v předškolním věku a jejich konkrétní příklady 36
Tab. 4 Nejefektivnější pomůcka k eliminaci NKS, dle názoru klinických logopedů 39
Tab. 5 Pomůcky, které se při terapii dyslalie u dětí předškolního věku neosvědčily a z jakého důvodu 40
Tab. 6 Pomůcky využívané při podpoře rozvoje sluchového vnímání u dětí předškolního věku s diagnózou dyslalie 43
Tab. 7 Počítačové programy a aplikace využívané při terapii dyslalie u dětí v předškolním věku 46
Tab. 8 Nejčastěji doporučované pomůcky rodičům dětí předškolního věku s diagnózou dyslalie za účelem fixace/automatizace výslovnosti hlásek 48
Tab. 9 Seznam komerčně dostupných pomůcek k terapii dyslalie u dětí předškolního věku 54

Seznam grafů

Graf 1 Pohlaví dotazovaných 32
Graf 2 Působení v logopedické praxi 33
Graf 3 Návštěvnost ordinace během jednoho měsíce dětmi v předškolním věku s diagnózou dyslalie 34
Graf 4 Nejčastější místa pořizování pomůcek určené k terapii dyslalie u dětí v předškolním věku 35
Graf 5 Dostatečné množství pomůcek pro terapii dyslalie u dětí v předškolním věku .. 38
Graf 6 Chybějící pomůcka v komerční nabídce, využitelná v terapii dyslalie předškolních dětí 42
Graf 7 Využití logopedického zrcadla u každého dítěte v předškolním věku při terapii dyslalie 45

Příloha A

Úvodem k dotazníkovému šetření:

Dobrý den,

Jmenuji se Lucie Kárníková a jsem studentkou 3. ročníku bakalářského studia oboru Speciální pedagogika na Univerzitě Hradec Králové. Ve své bakalářské práci se věnuji pomůckám využívaných v logopedické praxi při terapii dyslalie u dětí v předškolním věku.

Tímto bych Vás chtěla požádat o několik minut Vašeho času pro vyplnění následujícího dotazníku, ve kterém díky Vám získám potřebné informace ke zmapování spektra pomůcek v logopedické praxi při terapii dyslalie u dětí v předškolním věku.

Veškeré získané informace budou určeny pouze pro bakalářskou práci a budou zcela anonymní.

Předem děkuji za Vaše odpovědi, čas, ochotu a spolupráci.
Lucie Kárníková

Dotazník obsahuje rozdělení logopedických pomůcek do skupin dle profesora M. Sováka – Logopedie předškolního věku, 1984 a profesora V. Lechty – Logopedické repetitorium, 1990.

Dotazník:

1. Pohlaví

a) Žena
b) Muž

2. Jak dlouho působíte v logopedické praxi?

a) Méně než 10 let

b) 10 let – 15 let

c) 16 let – 20 let

d) Více než 20 let

3. Kolik dětí v předškolním věku s diagnózou dyslalie přibližně navštíví Vaši ordinaci během jednoho měsíce?

_____

4. Kde sháníte/pořizujete nejčastěji pomůcky určené k terapii dyslalie u dětí v předškolním věku? (Uveďte, prosím, maximálně dva konkrétní příklady.)

_____

5. Z níže uvedených skupin pomůcek vyberte tři, které ve své praxi při terapii dyslalie s dětmi v předškolním věku využíváte nejčastěji, a ke každé z Vámi zvolených skupin uveďte, prosím, dva konkrétní příklady užívaných pomůcek.

a) Stimulační (hudební nástroje, foukadla apod.)

b) Motivační (maňásci, samolepky, hry apod.)

c) Didaktické (soubory obrázků, říkanky, povídky apod.)

d) Derivační (bílý šum, metronom apod.)

e) Podpůrné (rotavibrátory, špachtle, logopedické sondy apod.)

f) Názorné (zrcadlo, analyzátory zvuků apod.)

g) Registrační (záznamové tabulky, zvukové záznamy apod.)

h) Víceúčelové (počítačové programy apod.)

ch) Zde ke každé z Vámi zvolených skupin uveďte, prosím, dva konkrétní příklady užívaných pomůcek.

6. Je podle Vás pro terapii dyslalie u dětí v předškolním věku dostatek pomůcek?

a) Ano

b) Ne

7. Která z pomůcek (již využíváte v terapii dyslálie dětí předškolního věku) má, dle Vašeho názoru, největší efektivitu ve vztahu k eliminaci NKS?

_____

8. Jaký typ pomůcek se Vám při terapii dyslalie u dětí předškolního věku neosvědčil a z jakého důvodu?

_____

9. Existuje nějaká pomůcka využitelná v terapii dyslálie předškolních dětí, jež chybí v komerční nabídce?

a) Ne
b) Ano – prosím, uveďte její název/popis: _____

10. Jakou pomůcku využíváte při podpoře rozvoje sluchového vnímání u dětí předškolního věku s diagnózou dyslálie?

_____

11. Využíváte logopedické zrcadlo u každého dítěte v předškolním věku při terapii dyslalie?

a) Ano
b) Ne

12. Pokud při terapii dyslalie u dětí v předškolním věku používáte počítačové programy či aplikace, prosím, můžete uvést jejich názvy?

_____

13. Z jakého zdroje se dozvídáte o nových pomůckách využitelných (nejen) v terapii dyslálie u dětí předškolního věku?

_____

14. Jaké pomůcky nejčastěji doporučujete rodičům dětí předškolního věku s diagnózou dyslálie za účelem fixace/automatizace výslovnosti hlásek? (Uveďte, prosím, dva konkrétní příklady.)

_____

Příloha I: žádost – Povolení odkladu zveřejnění závěrečné práce

Povolení odkladu zveřejnění závěrečné práce

Jméno autora závěrečné práce:
LUCIE KARNÍKOVÁ

Název závěrečné práce:
LOGOPEDICKÉ MATERIÁLY VYUŽÍVANÉ V TERAPII DYSLALIE U DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU

Odůvodnění odkladu zveřejnění práce:
PRAKTICKÁ ČÁST BP OBSAHUJE VLASTNORUČNĚ VYROBENOU POMŮCKU/HRU, KTEROU PLÁNUJI DÁLE VYLEPŠOVAT A POTENCIÁLNĚ V BUDOUCNU PRODAT. PROTO BYCH CHTĚLA POŽÁDAT O DOČASNÉ OMEZENÍ PŘÍSTUPU K PRÁCI, ABY JI NEMOHL NĚKDO JINÝ VYDAT ZA VLASTNÍ.

Doba odložení zveřejnění závěrečné práce: 3 ROKY

Souhlas vedoucího závěrečné práce:

Datum: 10. 5. 2024 Podpis:

Souhlas děkana PdF UHK:

Datum: 14. 05. 24 Podpis: